

Les confessions amor

La Biblioteca Nacional de Catalunya i els estudiosos Mercè Baladrich, Agustí Baladrich i Laura Feliu han permès a 3 i 4 la publicació dels dietaris de Rosa Leveroni. Aquesta és la crònica dels seus amors prohibits amb Ferran Soldevila i Carles Riba.

La publicació recent d'una part significativa dels dietaris personals de Rosa Leveroni, *Confessions i quaderns íntims* (editorial 3i4), ens permet de conèixer la relació sentimental que la seva autora va mantenir amb l'historiador i escriptor Ferran Soldevila i amb el poeta Carles Riba. La vinculació amorosa amb el primer va durar molts anys, mentre que amb el segon fou episòdica. En tots dos casos, però, va estar marcada per la clandestinitat, ja que tots dos homes eren casats. Aquesta circumstància ha fet que, fins ara, els seus dietaris fossin considerats matèria reservada i condemnats al silenci.

D'altra banda, la qualitat literària de la seva producció ha estat reconeguda per destacats escriptors. El mateix Carles Riba la considerarà com "la més autèntica i depurada veu lírica femenina" de la seva generació. I Ferran Soldevila judicà els quaderns de l'obra que avui presentem com a notes "úniques dins la literatura catalana", mentre que Salvador Espriu paragonà la seva prosa de ficció a la de Katherine Mansfield. La poesia de Rosa Leveroni, fins ara la part del conjunt de la seva obra més coneguda, la recollí en el llibre compilatori *Poesia* (1981). Pel que fa a la prosa, l'únic exponent publicat fins avui és el volum pòstum *Contes* (1986).

L'edició i anotació de *Confessions i quaderns íntims* ha anat a cura d'Abraham Mohino i d'Enric Pujol, que han realitzat també, en la introducció de l'obra, un minuciós treball de recerca sobre els orígens i el desenvolupament de la relació entre totes tres figures. El llibre es divideix en dues grans parts, la primera, sota el títol "Confessions íntimes", és constituïda per uns escrits on ella descriu i anota les circumstàncies del seu amor per Ferran Soldevila, iniciat als anys trenta (quan ella era estudiant i ell el seu professor a l'Escola de Bibliotecàries de Barcelona) i que no finalitzà fins a la mort del famós historiador, l'any 1971. La segona part, intitolada "Quaderns íntims" i redactada entre el novembre de 1945 i el maig de 1951, és el producte literari que resulta d'un accidentat episodi sentimental que sorgí en aquelles dates entre ella i Carles

Riba. En tots dos blocs, l'amor és un desencadenant de l'escriptura i aquesta forma part de l'estratègia amorosa: per mitjà de la literatura, Rosa Leveroni seduïa els seus enamorats (teixia un "parany dolç i refinat", en mots de Riba) i, ara, també els seus lectors.

Confessions íntimes (a F. Soldevila)

[Any 1935.] «El meu univers: tu. Paisatges, lectures, persones, somnis, tot convergeix en la teva imatge.»

L'historiador Ferran Soldevila i el poeta Carles Riba foren amants secrets de la poetessa Rosa Leveroni. Una història de lletres i passió.

Ingredients de l'amor

[Any 1935.] «Moltes vegades m'he preguntat de quins ingredients es compon el meu amor per tu, i m'ha semblat que la fórmula següent era força acceptable:

Un 50% d'admiració intel·lectual.

Un 20% de sentiments maternals per la teva manca de força física.

Un 10% de 'touchement' tirant a romanticisme.

I un altre 20% de sensualitat normal.

Després de pensar-hi un xic més encara, m'ha semblat que podria modificar-la una mica:

Un 50% de factors intel·lectuals.

Un 20% de sentiments maternals.

Un 30% de sensualitat.

Suprimeixo el 10% de 'touchement', aquest és intel·lectualisme, i potser els sentits tenien un percentatge més aviat esquitit. Aristòtil diu que per aquests s'arriba a l'intel·lecte; per la meua part no puc donar-li la raó: em sembla que jo és per l'intel·lecte que arribo als sentits... Anormalitat? Però aleshores és comprensible el segon pla.»

L'infern amorós

[Any 1936.] «Després... Després em trobo sola com mai i sense poder oblidar.

Sola, amb un nou sentiment de vergonya i també amb un sentiment novell d'humilitat. (Humilitat al veure on va a parar tot el meu intel·lectualisme.)

Sola, esborronada amb el pressentiment de l'infern, si arribava allò definitiu.

Sola... Francesca a l'infern, però sense Paolo. I mal-

oses de Rosa Leveroni

ARXIU / BIBLIOTECA DE CATALUNYA

grat tot emportada pel vent irresistible que és el seu càstig i la seva expiació.

Sola, amb el regust amarg de veure's -desitjant-ho-impotent d'arribar a la sublimació total d'aquest amor. Sola, sola, sola..., fins a morir-ne. I no morir mai!»

Consumació

[Any 1936.] «Però m'has dit que m'estimaves.

I encara que no pugui creure-ho, ha estat dolç.

Em dol que tu en servis un mal record. Si és per culpa meva estic disposada a rectificar.

Estimar-me! Sembla impossible que pugui ésser. I tanmateix deu tenir raó el poeta. Potser m'estimes malgrat tu mateix: "Lo que queremos nos quiere, / aunque no quiera querernos..."»

[Any 1943, data del retorn de F. Soldevila de l'exili]. «No has pensat mai, no havies pensat mai el risc que comporta aquest retrobament? Jo sí, i per això vaig voler jugar net amb tu des del primer instant. Aquesta vegada els teus braços m'han cercat, aquesta vegada m'has volgut tu.

I no et fa por encarar-te de nou amb el pes mort de la meva passió? O és que en el fons, potser l'enyoraves?»

[Setembre 1943.] «El teu cos... Cercaven els meus llavis, lentament, els antics camins per ells fressats i els retrobaven segurs i precisos. Dolços camins d'amor! Un a un em retornaven la secreta gràcia del teu

cos, que ja no sabia si enyorava i que ells m'han dit amb prou eloqüència fins a quin punt l'havia enyorat. S'aturaven encara, temerosos de perdre's en les vies del seu peregrinar, i les mans recreaven novament la pura línia del teu cos, que tornava a ésser-me preciós.»

Una pau breu

[Juliol 1945.] «Quinze dies passats al camp, lluny de tu... Tenir-te absent ara, però pròxim, amb la seguretat de retrobar-te, m'ofrena una pau des de la qual contemplo el meu amor per tu amb una tranquil·litat i una seguretat noves. I em dic que aquestes notes serien tota una altra cosa si aquest estat d'ànim l'hagués trobat abans. Però potser ni existirien tan sols, perquè els moments feliços no tenen, com els pobles, història. I aquesta història només és el fruit dels moments turmentats.

Però ara que sóc feliç vull consignar-ho aquí. L'altre dia t'indignares llegint les darreres anotacions. "Em fas aparèixer gairebé com un monstre", digueres. "Qui llegís aquestes notes, creuria que no he fet res més sinó turmentar-te conscientment i que no he procurat donar-te cap goig. I tu saps que això és mentida." Tens raó, és mentida. M'has donat i em dones tot el que bonament pots. L'error és meu volent entestar-me que donessis el que el teu cor no em podia donar, perquè no està en les teves mans donar-ho. I un dels millors beneficis d'aquests dies clars i tranquils és compren-

Rosa Leveroni, ara i adés elogiada pel seus coetanis com a poetessa, sintetitza millor que ningú l'arquetipus del creador amant. Una dona més enllà del seu temps, apassionada i apassionant.

ARXIU

Cadaqués fou un dels escenaris de la relació íntima entre Soldevila i la poetessa Leveroni.

Al cap i a la fi un lloc de "possessió plena de bellesa", de "vida aconpleta".

dre-ho així, sense dol ni recança. I un altre és el sentir-me agraïda dels teus dons i acceptar-los bonament i graciosament. Estimar-te tal com ets i no voler-te d'altra manera.»

A dues veus

[Una de les circumstàncies que fa d'aquest dietari un document singular és el fet que alguns paràgrafs contenen anotacions del destinatari –Ferran Soldevila–, com les que presentem a continuació, de l'any 1946.]

«[Ella:] Però som dos caràcters febles, incapaços de posar –encara– un punt final, ni d'anar tampoc més enllà.

Som uns caràcters febles, sempre a remolc de la vida. Som per a tot, estimat, perfectament covards.

Però som uns covards temeraris.

[Ell:] Vol dir que, per aquest cas almenys, no estaria millor la primera persona del singular?

[Ella:] No, ara sé que no, i que et doldria si arribava a posar-lo, aquell punt final...

[Ell:] No em tinc per fort (ja li vaig dir, un dia que V. em creia fort), però em creuria injust amb mi mateix si subscrivís aquestes paraules. I després: "II n'y a pas d'hommes forts, il n'y a que d'hommes épargnés", diu si fa no fa, un personatge de Duhamel. Jo no he estat 'épargné', vet-ho aquí. D'altra banda, què sap V. de la meua vida? En fi, V. mateixa sap prou bé que no és cap comèdia el que m'atura.

[Ella:] Per què et dol tant que parli de covardia, per què vols quedar bé, per què justificar-te? Totes les teves notes a aquest Llibre són per això, no saps dir-me res més... No et suggereix res més, doncs?»

Cadaqués

[Gener de 1944] «Revé, insistent, l'enyorança i el desig de Cadaqués. És com si, amb la represa del meu amor per tu, tornés a ser-me present i necessari aquell

ambient on vaig passar tantes hores d'enamorada, conscient de la seva bellesa i trista de veure-la òrfena de tu. Però torna ara com a possible concreció d'una pau nova i segura, adquirida després, adquirida ara, de la certesa d'estimar tant. És com el desig de la terra de promissió, i és un desig líric. I cimeja per damunt de tot, el contacte, la possessió plena d'aquella bellesa única del camí del cementiri, del cementiri mateix abocat damunt la pau tranquil·la de Port-lligat... És un desig de repòs i de benaurança; d'acceptació de la vida, a l'ensens de renúncia. De vida aconpleta i de consecució d'un repòs eternament bell.»

La posteritat

[Any 1935.] «Per elles [les «Confessions íntimes»] podria saber la posteritat com eres estimat encara en els teus 40 anys.

I què més puc desitjar, sinó veure reunits els nostres noms temps a venir?

[...] Però, tens raó, sempre és un consol el saber que una vegada o altra els nostres noms sonaran junts.

Mes, qui sap les interpretacions variades, més o menys benèvols, a què s'exposen aquestes pàgines. Qui sap si d'una aventura intrascendent per a tu, es convertiran en una 'liaison' la qual no haurà existit mai...

Imagina que d'aquí 50 anys encara estessin de moda les biografies novel·lades... Qui sap si d'un personatge secundari no n'afaiçonarien un de principal, sols perquè aquest estava 'touché de la littérature' i tingué la debilitat de mostrar-ho.

Però això és oblidar que tu ja curaries de posar les coses en el seu lloc.»

Maquiavel

[Febrer de 1944] «Sí, tens raó; davant de Maquiavel [C. Riba] no vaig defensar-te prou. En el fons m'era un amarg plaer veure atacat aquell per qui he sofert tant, per qui sofreixo encara. Comprenc que és

una gran, miserable feblesa; perdona-m'ho.»

L'escriptor català Carles Riba va considerar la poetessa Rosa Leveroni com "la més autèntica i depurada veu lírica femenina".

Quaderns íntims (a Carles Riba)

[Maig 1946.] «L'oblit... Trist? Mai he sentit la pruija –humilitat, orgull?– d'ésser immortal ni d'ocupar cap ratlla en els manuals de literatura. Si he escrit i escric encara versos és per una pura necessitat interior. Crec que la poesia és per mi un exercici espiritual. I crec que això té molt poc interès pels altres. I sols pel meu goig sento orgull de la feina ben feta. No sento cap recança, per tant, d'escriure en una llengua que potser està destinada a morir, i sé, a més, que ja no puc escriure en cap altra; ni m'interessa.

Però haig d'afinar més en la sinceritat. He escrit

per una pura necessitat interior, però sempre per a fer patent a un altre el meu jo. Un cop aconseguit això, necessitat immediata, urgent i dolcíssima, per què ha de preocupar-me la immortalitat?»

Què hi ha entre nosaltres?

[Maig de 1946.] «Què hi ha entre nosaltres? Més o menys que una amistat? I ho pregunto per aquesta posició de defensa que, no ens enganyem, tenim cada un enfront de l'altre. Ni tu ni jo —però principalment tu— no havem pogut oblidar, encara, que tenim urpes i que podem fer-nos mal.

La teva intenció en poesia és, m'has dit, fer una obra paral·lela a la de Bach. La meua voldria ésser com una pura melodia de Glück.»

[Juny de 1946.] «Finalment havem parlat com potser encara no havíem fet, després d'un any difícil. Una 'amitié amoureuse'? Per què no? Si sembla mentida que ens hagi costat tant arribar-hi. Que t'hagi costat tant. Perquè jo estava disposada a donar-te-la ja des del primer dia, però tu vares equivocar-te i, després, has fet les coses infinitament més complicades, no creus?

Ara, sabrem fer ús d'aquesta confiança mútua que ens cal? Sabrem anar senzillament, amb el cor a la mà? No ens equivoquem una vegada més?

Perquè encara em fas por. I la por comporta sempre una posició de defensa sinó d'atac... Serà difícil aprendre a anar a tu desarmada.

Possibilitat, encara, d'una passió entre tu i jo, has dit... Tu ets un amant, encara, i jo em sento cada dia més lligada a ell, més enamorada... No dec amagar-t'ho.

T'ho dic perquè m'has demanat que et tingués confiança. Una vegada més vull que sàpigues les coses on són.

I no agitem les ombres del que no és ni ha d'ésser. Aprenquem a ésser amics, tendrament, sense fer-nos mal.

I m'has preguntat: "Què sóc jo, doncs?". I no puc dir-te sinó que tu ets tu... Què més vols?

Finalment, m'has deixat les tannkas d'aquest any. Com en tots els teus versos, t'hi cerco a tu, i en aquests, per què no dir-t'ho?, també hi cerco un possible rastre meu...»

L'assumpció de l'amor

[Juliol de 1946.] «Ets sents capaç de fer-me enamorar follament de tu, m'has dit. No has pensat que jo sóc capaç del mateix? Per tot el que coneixes de mi i per tot el que no convé que coneguis mai.

Perquè sóc terriblement sensual, sí, terriblement sensible a les carícies. Però només quan estic enamorada. I aleshores, què passaria?

Un espectacle? No seria un espectacle, sinó una

lluita. I no series un espectador, no t'ho consentiria.»

[Gener de l'any 1947.] «Quatre anys i mig de silenci... Per què reprendre ara aquestes pàgines? Potser perquè m'has eternit portant-me avui el 1er vol. de Sòfocles tot just acabat de sortir de les premses.

I crec que això m'ha desarmat. M'has fet dir coses que jo no volia, i que ara em doldrà terriblement haver dit. Potser per això vaig deixar aquestes pàgines.

Vaig deixar-les al donar-me compte on em portaven si volia ésser sincera amb mi mateixa, amb tu. Des d'aleshores m'he obstinat a tancar els ulls, a no voler saber. Creia que això podia resoldre alguna cosa. I després d'aquests anys de silenci veig que no ha resolt res.

Res... Però vacil·lo encara a dir les coses pel seu nom. Abans era més valenta. Crec que, per damunt de tot, tinc por d'enfrontar-me altra vegada amb el dolor.

Però sols és covardia? No seria, també, el desig de conformar-me a un ordre superior? I també un sentiment de fidelitat a un amor per a mi gairebé conjugal, actual i present sempre, malgrat tot. I he lluitat, he lluitat...

Però t'estimo.

M'ho dic esgarriada del que això significa. I sento ara veritable pànic. Però...»

A la mort de Riba

[23 de juliol de 1959] «Estupor. I obsessió. No puc 'realitzar' la idea de que és mort. De que ets mort. Reprenc el món leg de cara a tu, com si encara algun dia encara poguessis conèixer-lo. Has marxat com si t'haguessin escamotejat en un joc de mans absurd i monstruós, kafkià.»

A l'esquerra, l'historiador i escriptor Ferran Soldevila. A la dreta, el poeta Carles Riba. Tos dos van ser els amants "inconfessables" de Rosa Leveroni.

**El triangle amorós
entre Rosa
Leveroni,
Soldevila i Riba
ha donat
algunes de les
pàgines més belles
i turmentades de
la nostra literatura.**

Selecció d'Enric Pujol i Abraham Mohino